

הגזלן. ושמאל מפרש שהנגזל תובע השבח מהגזלן, וכגון שחפר בה בורות שיחין ומערות ונפחתה משווייה, או כגון שנטלוה אנסים, כדלעיל. וכן הדין בבעל חוב שגבה את השבח, ועתה חוזר הלוקח על המוכר לגבותו — אינו גובה אלא מנכסים בני חורין.

אם לאחר שטרף בעל חוב מן הלוקח, קנה המוכר קרקעות ומכרן — מבוואר בתוס' שהלוקח יכול לגבות מהן גם את השבח, כיון שגם השבח היה קצוב בשעה שלקחו את הקרקעות. למזון האשה והבנות (— תנאי כתובה שמקבל עליו לזון את אשתו לכשתאלמן, או את בנותיה עד שיינשאו).

ב. גזל קרקע ואכל פירותיה וחפר בה בורות שיחין ומערות — הואיל שחיובו אינו אלא כמלוה על פה, אין הנגזל גובה אלא מנכסים בני חורין. ואולם אם עמד הגזלן בדין ונתחייב ואחר כך מכר נכסיו — גובה הנגזל מאותם משועבדים הן דמי הקרקע הן דמי הפירות, כי משעמד בדין יש לדבר קול ודינו כמלוה בשטר. עמד בדין על הקרקע ולא עמד על הפירות — בא לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים, בא לגבות פירות — גובה מנכסים בני חורין.

יש סוברים שאין העמדה בדין נחשבת כמלוה בשטר אלא אם כתבו בית דין שטר על כך [והחידוש הוא ששטר ב"ד דינו כשאר שטרות אעפ"י שלא נעשה מדעת המתחייב] (עפ"י ר"ח ורבנו אפרים). ויש חולקים ואומרים אעפ"י שאין שטר דינו כשטר, הואיל ופסק בית דין מתפרסם והלקוחות יודעים להיזהר.

ויש אומרים: אין עמידה בדין נחשבת כשטר אלא באופן שאינו נאמן לומר 'פרעתי', כגון שסרב לב"ד או שהוברר שלא פרע (ערי"ף ורשב"א).

דפים טו — טז

לז. א. הלוקח שדה מחברו ונמצאת גזולה, וחזר המוכר ולקחה מבעליה או שהגיעה השדה לידו באופן אחר — האם קנאה הלוקח אם לאו?

ב. מה הדין במתנה בכגון זה?

א. הלוקח שדה מחברו ונמצאת גזולה, וחזר המוכר ולקחה מבעליה — זו שאלה שאל שמואל מרב, ואמר לו: מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו, הלכך זכה בו הלוקח מיד כשקנאו הלה מבעליה (אפילו לא עשה הלוקח שום מעשה קנין חדש), כי אומדים דעת המוכר שאינו חפץ להיקרא גזול אצל הלוקח (מר זוטרא), או משום שחפץ לעמוד באמינותו אצלו (רב אשי), וודאי קנאו הגזלן בשביל הלוקח ולא לעצמו. ופירש רבא שמדובר שהלוקח האמינו וסמך עליו שיוציאנה מבעליה ויחזיקנה בידו. רש"י פירש שאמר לו בפירוש אני מאמינך שתעמידנה בידו. ויש אומרים אף בסתם, כל לוקח בטוח ומאמין במוכר. (ערי"ף ורשב"א).

מבוואר בגמרא שאין חילוק אם הלוקח חי או מת, או אם מת הגזלן — בכל אופן אין נוח לו להיחשב גזול או רמאי, מחיים או לאחר מותו.

ודוקא כשקנה קודם שהעמידו הלוקח בדין (רש"י וערי"ף ורשב"א), אבל עמד ברשעו עד אז, הרי גילה דעתו שאינו נאמן ואין לנו להניח שלקח כדי להעמידה אצל הלוקח. כן אמר רב הונא. חייא בר רב אמר: עד שעה שביט דין יתנו שטר 'אדרכתא' (— יפוי כח להחזיק בנכסי הגזלן) ביד הלוקח. רב פפא אמר: עד

שיתחילו ימי ההכרזה (לאחר שמצא קרקע משל גזלן ובא לבית דין, מכריזים שכל הרוצה לקנות יבוא ויקחנה).

הלכה כרב פפא (רב האי גאון; ר"ף).

אם מכרה הגזלן לאדם נוסף (רש"י ורשב"א: קודם שלקחה מהבעלים. ויש מפרשים: [מיד] לאחר שלקחה מכר לאחר) או הורישה או נתנה במתנה — ודאי לא היתה דעתו בקנייתו כדי להעמידה ביד הלוקח הראשון, לעמוד בנאמנותו אצלו.

הרמב"ן והר"ן כתבו שאף לוקח שני לא קנה, שכשם שאינו חפץ לעמוד בנאמנותו אצל לוקח ראשון, כך לענין לוקח שני.

אם לא קנאה מבעליה אלא נפלה לו בירושה ממנו — לא קנה הלוקח, שממילא היא באה לו למוכר ואין כאן גילוי דעת שחפץ להעמיד ביד הלוקח, הלכך יכול לסלקו מן הקרקע.

נתנה לו הבעלים במתנה — נחלקו בדבר רב אחא ורבינא האם דומה לירושה הבאה מאליה או מתנה כמכר, שאם לא שטרחה ונתרצה לו, לא היה נותן לו מתנה.

גבאה בחובו מן הנגזל — אם חיזר על קרקע זו מבין כל קרקעותיו של נגזל, הרי שלהעמידה ביד הלוקח גבאה, ואם לאו — הרי להיפרע מעותיו הוא בא.

א. כתב הרשב"א: מסתבר שבכל מקום שיש טעם וטענה בלקיחתו זו, כגון שהיא סמוכה לחצרו או שהיא עדית וכיו"ב — לא קנה לוקח, שכל שאפשר לתלות בדבר, יד לוקח על התחנתה, שלא אמרו להעמיד ביד לוקח אלא משום ההוכחה מטרחתו והשתדלותו של זה להעמידה לו.

ב. הכיר בה הלוקח שהיא גזולה — יכול המוכר לסלק את הלוקח, שאין שייך לומר נוח לו שלא ייקרא גזלן או שיעמוד בנאמנותו (ראשונים).

ג. רב האי גאון פסק (בספר מקח וממכר) דלא כרב, כי קיימא לן אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ואולם התוס' ושאר ראשונים פסקו כרב, משום שסמך דעתו על כך, ושונה משאר מקנה דבר שלא בא לעולם. ואף רב האי חזר בו ופסק כרב.

ולענין קיבלה במתנה מהנגזל — הרמב"ם (ט, ג) פסק שקנה לוקח, שהמתנה כמכר. ור"ח פסק שלא קנה. וכן נקט הרשב"א, שהרי בכל התורה רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל מהם. ועוד, שכל שהוא ספק על הלוקח להביא ראיה.

ב. בנותן מתנה — לטעמו של מר זוטרא, יכול הנותן לחזור וליטלנה מהמקבל, שהרי אינו גזלן. ואילו לרב אשי אין יכול, כי ודאי רוצה לעמוד בנאמנותו.

הלכה כרב אשי, ואף המתנה נתקיימה ביד המקבל (רמב"ם ר"ף ושר; חו"מ שעד, א; תרומת הדשן שכ; שו"ת רשב"ש תרח).

דף טז

לח. א. האומר לחברו: מה שאירש מאבא מכור לך; מה שתעלה מצודתי מכור לך — האם ממכרו מכר?

ב. 'שדה שאני לוקח, לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו' — האם קנאה?

א. 'מה שאירש מאבא — מכור לך'; 'מה שתעלה מצודתי — מכור לך' — לא אמר כלום, שאין אדם